

7600-^{ala}
Bruksela 18/IV 1921.

John

Szanowny Panie Majorze,

Przepraszam przy niniejszym odroczu mojego
raportu do Ministerstwa, dotyczące dotychczas
obrotu nowej obecnej sytuacji. Po ra wzięciu
jedynemu wypracowa pod przykrym wzorem
osobnych rajci w Komisji spraw regu-
lacyjnych, nie mamy jednak zamiaru
zwiększać w kierunku nowej dotychni-
szej dotyczy. Jestem przekonany, że

Hymans nie wytyka z projektem, który
byłby dla nas do przyjęcia - gdyby jednak
stało się inaczej przyjęto pewno sam do
namiany dla utrzymania instytucji,
a wtorenie dla utrzymania rydy.

Jżeli projekt Hymansa będzie nie do
przyjęcia odrucimy go. Skierujemy od
tego w jaskrej sytuacji dotychczasowej najdłu-
żej się wówczas, wznowienia brusselskiej

MINISTERSTWO WOJSK I FLOTY
ADJUTANTURA GENERALNA

WARSZAWA
L: Dz. 7600 12 dnia 10 IV 1921 r.
Zaopz. Wyciel

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

INSTITUTE
ARCHIVES
New York

podetny uwey aplinie uoyi rydow
Kowciwianu.

Juto w uoyi wyslemy prawopodobnie
do Wernawy sup. Becka z dertaduyui
zoprdaw i usteuyui spawrodawisui,
aky Tatury; byto zupobiedu jansui
niepryplawuyui uuepordisowuui uui
Komitji spaw zoprdawieruyeh du.
22/5.

Serdceue podrowisui; i userok
dionu Tzeru
Lugawisui.

Bruksella, 17/V 1921.

Raport N° 3.

Do Ministerstwa Spraw

Zagranicznych.

Zgodnie z programem zapowiedzianym w ostatnim raporcie, dn. 13 b. m. odbyło się posiedzenie konferencji, na którym Hymans rozpoczął omawianie spraw polityki zagranicznej i, powołując się na rozmowę prywatną z prof. Askenazym i Galwanowskim, zaproponował nie tylko zawarcie konwencji politycznych, ale powołanie do życia wspólnego organu dla omawiania traktatów międzynarodowych zawieranych przez Litwę i Polskę. Galwanowski przemilczał sprawę konwencji, wystąpił natomiast kategorycznie przeciwko projektom stwarzania jakiegokolwiek wspólnych organów nawet opiniodawczych dla spraw polityki zagranicznej. Prof. Askenazy skrytykował rzeczowo projekt Hymansa i wypowiedział się przychylnie co do myśli o ujednostajnieniu polityki zagranicznej Litwy i Polski.

Reasumując stanowiska zajęte przez obie delegacje Hymans oświadczył, iż ^{rezultata} dalsze dyskusje dla porozumienia i rozstrzygnięcia spraw terytorjalnych byłyby nieprodukcyjne i zaproponował, aby poświęcić następne posiedzenie omowieniu spraw Wilna. Wówczas ARCHIVES
New York zabrał głos członek delegacji litewskiej Soloniejożykas, który dowodził bardzo obszernie, że z punktu widzenia rządu Kowińskiego Wilno jest nierozdzielalną częścią Litwy i że nie może być ono przedmiotem żadnej wymiany. Odpowiadając Soloniejożykasowi prof. Askenazy stwierdził kategorycznie, iż ze stanowiska polskiego Wilno

127

obronie nie jest i nie może być przedmiotem żadnej wymiany,
i przypomniał, że wszystkie robione dotychczas przez delegacje
polska propozycje dotyczyły wyłącznie Litwy Kowieńskiej i miały
za cel główny uwolnienie jej od wpływów niemieckich i utrwalenia
jej niepodległości.

Zamykając posiedzenie Hymans nadmienił, iż w jego przekonaniu
pomysłne załatwienie sporu dałoby się osiągnąć przez stworzenie
Litwy ze stolicą w Wilnie, związanej ściśle z Polską. Kowiac
o tym związku Hymans wyraził się w następujący sposób:

"Może udałoby się uniknąć słowa federacja, jednak związek
musiałby być istotnie bliskim".

Posiedzenie 14 b.m. było już poświęcone omówieniu sprawy
Wilna. Delegacja litewska przedstawiła długi memoriał o prawach
Litwy do Wilna. Memoriał ten zawiera argumenty historyczne, prawne
ekonomiczne i etnograficzne - wszystkie bardzo słabe i nieprze-
konywujące albo wręcz fałszywe. Prof. Askenazy odpowiedział prze-
mówieniem, w którym wyraził oburzenie z powodu nonsensownych
pretensji litewskich i skrytykował ostro argumentację praw
rządu Kowieńskiego do Wilna, zapowiadając przedstawienie na
następnym posiedzeniu obszerniej motywowanej odpowiedzi na memoriał
litewski.

Hymans nie dał kontynuować dyskusji i po skonstatowaniu,
ze stanowiska obu delegacji wzajemnie się wykluczają, zapowiedział,
iż na następnym posiedzeniu spróbuje przedłożyć konferencji własny
projekt rozwiązania sporu.

Tegoz dnia po poludniu miała miejsce rozmowa pana ministra Sapięhy z Hymansem, w której ten ostatni zapowiadał, iż zamierza wystąpić z projektem oddania Wilna Litwie, wzamian za autonomię kulturalną dla ludności polskiej i szereg luznych konwencji z Polska. Było zupełnie jasnym, że Hymans idzie po linii polityki angielskiej wyraznie nam wrogiej.

Tegoz samego dnia przyszły pierwsze wiadomości o mowie Lloyd George'a. Pod wpływem prawdopodobnie odpowiedzi Brianda i zarysowującego się konfliktu dyplomatycznego angielsko-francuskiego, jasna sytuacja z soboty zaczęła jakgdyby stawać się niepewna. Dzisiaj dowiedzieliśmy się, że posiedzenie wyznaczone pierwotnie na jutro odbędzie się dopiero w czwartek lub w piątek i że Hymans wyjeżdża na jeden lub dwa dni do Paryża. Można przypuszczać, iż celem jego podróży jest naradzenie się z rządem francuskim. Trudno więc teraz przewidzieć co nam przedłoży Hymans. Jesteśmy w każdym razie przygotowani, albo na odrzucenie jego projektu natychmiastowe, albo zwrócenie się po instrukcje do Rządu.

Mowa Lloyd George'a postawiła nas oczywiście w trudne i kłopotliwe położenie. Uznaliśmy za konieczne zastrzec się z góry przed wyciąganiem z niej jakichkolwiek wniosków i w tym celu profesprzeda Askenazy wystosował do Hymansa notę, której odpis załącza się.

Sądząc z sytuacji, w której jesteśmy obecnie, należy przypuszczać, iż rokowania nie dadzą pozytywnych wyników i mogą się skończyć jeszcze w tym tygodniu.

Przy następnym raporcie przysyłamy odpis litewskiego memoria-
lu i naszej odpowiedzi.

Lukawski

YIVO
ARCHIVES
New York

YIVO
INSTITUTE
ARCHIVES
New York